

לעשרה בטבת / דף למנחה

הלימוד מוקדש לזכרה של אביב מאור

עשרה בטבת ונקודות העיוורון //

הרב שטיינלץ, גלעד שגב

- למה חשוב לציין דווקא את תחילת התהליך ולא את רגע החורבן עצמו?
- אילו תהליכים היום בחברה או בחיים שלנו מרגישים "רק התחלה"? מה אפשר (או צריך) לעשות כשמצהים תהליך מסוכן בשלב מוקדם?
- באיזו רמה המקור הכי מדבר אליכם – אישית, קבוצתית או לאומית? למה כל כך קשה לראות בזמן אמת שדבר קטן עלול להפוך למשבר גדול?

סיפני מחלה ותקוות החלפה // חיים נחמן ביאליק

המשורר הלאומי - חיים נחמן ביאליק, נולד בי' בטבת, דברים שיאמר בשבת, יט' סיון תרצ"ד (1934), לבאי "עונג שבת" ב"אוהל שם" – נראה שדברים שטרדו את ביאליק ערב יציאתו לחו"ל לטיפול רפואי שמצפנו לא חזר, נשארו רלוונטיים מאוד גם לימינו אנו.

- איזה "סימן מחלה" שביאליק מתאר הכי נוגע לפציאות שלנו היום?
- אילו "סיפני הבראה" הייתם רוצים לראות סביבכם?

פנינים וטראסות // רבקה סקסונוב

- הכותבת היא בוגרת המתנדבים משפחת הפריארים בנוער השומר, ומתנדבת בגרעין ההדרכה בשירות לאומי.
- מה המשפעות של הבחירה "לעטוף את הקושי" במקום לדחות אותו?
 - איזה קושי בחיים שלכם או סביבכם יכול להפוך ל"פנינה" או לטרסה?
 - מה נדרש מאדם או מקבוצה כדי להפוך משבר להזדמנות?

פתיחה למנחה שורשי משבר ותקווה

עשרה בטבת מציין לא את החורבן עצמו, אלא את תחילתו – את הרגע שבו מתחיל תהליך, שברגע אמת עוד לא ברור לאן יוביל. הרב שטיינלץ מזכיר לנו כמה מסוכן להיכנס למהלך של הרס מבלי לעצור בזמן, וכמה קשה לזהות את הסוף כשהכול רק מתחיל. גלעד שגב מזמין לקחת את היום הזה לחשבון נפש בהווה: ברמה הלאומית, הקבוצתית והאישית. לזהות נקודות עיוורון ולתקן.

ביאליק, שיום הולדתו חל בעשרה בטבת, נותן קול נוקב למחלה פנימית של החברה: התפוררות, שנאת אחים ונטישת אחריות. מתוך הביקורת עולה גם כמיהה לריפוי ולסימני הבראה.

לבסוף, רבקה סקסונוב מציעה מבט של תקווה: כמו פנינה שנוצרת מפצע, וכמו טרסות שנבנות מקושי – השאלה היא מה אנחנו עושים עם המשבר. האם הוא פוצע ומפרק, או שאנחנו בוחרים להפוך אותו ליצירה ולתיקון.

מהלך הלימוד עובר אם כן מן ההתחלה ההיסטורית, דרך זיהוי העיוורון והמחלה, ועד השאלה המעשית והאישית: איך אנחנו, כאן ועכשיו, בוחרים להגיב למה שמתחיל? והאם מתוך הקושי אפשר להצמיח פנינה.

אביב מאור, אביב בת 19 מקיבוץ עין חרוד שבעמק, ילדת טבע שרכבה בשדות באופן יומי, נפלה בפיגוע רצחני על אדמת העמק. הובאה לפנוחת עולמים בערב עשרה בטבת. תוארה על ידי משפחתה וקהילת עין חרוד כבת פלאה אור, אהבת טבע וחיות, עם לב ענק וחיוך שאפשר היה לראות מרחוק – "קרן אור נדירה שפיזרה חיוכים ואהבה". יהי זכרה ברוך

לעשרה בטבת / דף לימוד

הלימוד מוקדש לזכרה של אביב מאור

סימני מחלה ותקוות החלמה // חיים נחמן ביאליק

"הנני יוצא חוצה לארץ מפאת מחלה. הנני מרגיש כי גם תל אביב שלנו והישוב בכלל חולים בשעה זו. סימני המחלה נתגלו בזמן האחרון... סימן שלישי למחלתנו הוא – הבריחה מן הכפר אל העיר. חסד גדול עשה לנו הגורל, שנתברכנו בפועל העברי, שיצא אל הכפר לחדש את יסודות חיינו, לקשרנו אל האדמה. והנה עכשיו, עם מהומת השקר של הגאות בעיר, עוזב הפועל העברי את הכפר, מפקיד את העמדות הלאומיות שלנו ועובר לחיים הקלים שבעיר. ומכאן, גם תקלה אחרת. סימן רביעי למחלת השעה – העבודה הזרה, הכיבוש הגדול של עשרות שנים, המבצר הלאומי הגדול, העבודה העברית, הולך ונחרב לעינינו ואין אנו שואלים את עצמנו, מה נעשה מחר, ביום פקודה וסכנה, כשפועלים נכרים ימלאו את מושבותינו, מי יעמוד לנו, מי יגן עלינו ביום סערה ושואה... והנה הסימן העקרי למחלת השעה – ההתפוררות הפנימית האיומה, ריבות המפלגות, שנאת אחים, האוכלת בנו בכל פה, מעשי ההרס והחרבן הפנימי של המפלגות הקצוניות, כפי שהם מתגלים מסביב למשפט הידוע. חולה הוא הישוב, וחולה תל אביב שלנו ואני מברך אתכם ואותי שאזכה לראות בשובי אל הארץ סימנים של הבראה".

פנינים וטראסות // רבקה סקסונוב

איך נוצרת פנינה? זה מתחיל בתאונה. גרגיר חול נתקע בתוך הרקמה העדינה של הצדפה, והצדפה במקום לדחות את הקוץ המציק והטורדני, היא עושה מהלך הפוך. היא מתחילה לעטוף את הגרגיר בשכבות שנקראות נקר, עוד שכבה ועוד שכבה עד שנוצרת הפנינה העגולה והמושלמת. דווקא מ'המשבר' והפגיעה שהפנינה חווה, היא הופכת להיות הדבר הכי יקר שיש לצדפה להציע. גם חלוצים שמקימים יישוב וצריכים לסקל המון אבנים כדי לבנות את היישוב, במקום לזרוק אותן הרחק הם משתמשים ב'קושי' ובונים עם האבנים טרסות מדהימות שהופכות את היישוב לכ"כ יפה. הבחירה בידיים שלנו. אנחנו יכולים לתת לקשיים לפצוע אותנו או שאנחנו יכולים לייצר פנינה.

עשרה בטבת ונקודות העיוורון // הרב שטיינלץ, גלעד שגב

יום עשרה בטבת הוא ציון לתחילת המאורעות של החורבן, ובמידה מסוימת הוא מבטא את התהליך שנראה שלא הייתה דרך לעצור את תוצאותיו מזמן זה והלאה. הוא כשלעצמו היה רק התחלה של תהליך – תהליך מפחיד, משום שההמשך שלו הוא רק תולדה במעט בלתי נמנעת מנקודת הראשית הזאת. אם אפשר בכלל להפיק מוסר השכל ממאורעות באלה, הרי הוא באיום שיש בכניסה לתהליכי הרס, שלאחר שהם מתחילים הם מתעצמים והולכים עד לחורבן גמור. תמיד אפשר להרהר, אמנם לאחר מעשה, אם אפשר היה באותה שעה לשנות את מהלך הדברים. ייתכן שהדבר היה אפשרי בשעתו, אבל בזיכרון לדורות הוא רק מראה כמה נורא שנכנסים למהלך היסטורי מסוים שבעצם סופו המר נעוץ כבר בתחילתו.

הרב עדין אבן ישראל שטיינלץ

עשרה בטבת, שהוא היום בו התחיל המצור על ירושלים, נקבע בהמשך כיום הקדיש הכללי. הרב שטיינלץ מבאר את חשיבות המועד בהקשר של ההתחלה של האסון. אומנם האירוע הזה היה ב-588 לפני הספירה, שנתיים לפני חורבן הבית. אני מאמין שאנשים שהיו בירושלים אז לא אמרו לעצמם עוד שנתים הכל ישרף פה, אנחנו ובית המקדש ומי שלא ימות יוגלה לבבל וכו'. אני מציע לכן שעלינו לקחת את זה לדיון ברמה הלאומית, לקיים חשבון נפש על נושאים עכשיו הם התחלה של משהו שיכול להיות משבר. וכן לרמה המסגרתית, מכינה למשל, תרבות מסוימת שהיא כביכול לא נוראית ויכולה להוביל, למשהו הרבה יותר גרוע. וכמובן שגם להתבוננות ברמה האישית, לפעמים אנחנו עיוורים להתנהגות או התנהלות מסוימת שלנו והצום הזה הוא הזדמנות להסתכל מה נקודת העיוורון שלנו דברים קטנים שבעתיד יכולים להוביל לשבר גדול:

גלעד שגב